

Research Paper

Qualitative Study of Violence Against Balouch Women

Somayeh Raeisi^{1*}, Dariush Boostani²

1. Instructor of History and Social Sciences, Faculty of Literature, Velayat University, Iranshahr, Iran

2. Associate Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Literature, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran

Received: 2019/09/24

Revised: 2021/04/19

Accepted: 2021/05/08

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jzv.2021.22331.2962

Keywords:

Domestic Violence, Balouch Women, grounded Theory, Patriarchy

Abstract

Introduction: Domestic violence against women poses a significant risk to the health of women, the family, and society. The study of this issue among Baluch women has methodological and cultural complexities. This study uses the approach of social interpretivism to investigate violence against women among Baluch women in Iranshahr.

Methods: The study sample includes 18 women referred to the Iranshahr Court and obtained by theoretical saturation in the sample size and purposeful sampling method and theoretical sampling, specific to qualitative methodology. The grounded theory methodology has been used to analyze the data and reach the final theory.

Findings: The findings of this study are thirteen major categories: Patriarchy, Shadow of divorce, Addiction, Paternalism, Stigma of divorce, Forced marriage, Remarriage and threats against it, Types of violence against women, Husband's family violence, Cautious family policy, Tolerance of violence Envy and resignation, divorce is the tool of men's power and a core category of patriarchy, the discourse of power and violence against women.

Citation: Raeisi S, Boostani D. Qualitative Study of Violence Against Balouch Women. Quarterly Journal of Women and Society. 2021; 12 (46): 46- 65.

*Corresponding author: Somayeh Raeisi

Address: Instructor of History and Social Sciences, Faculty of Literature, Velayat University, Iranshahr, Iran

Tell: 09155480451

Email: Somayeh.Raeisi@velayat.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

The phenomenon of violence against women as a social issue has the potential of scientific field research. In this regard, the present study seeks to investigate domestic violence against women among Baluch women in Iranshahr using the qualitative method of contextual theory. The main issue of the research is how violent women understand, interpret and interpret the phenomenon of violence against themselves, how they describe the contexts and conditions of violence, what is the violence against them, what are the strategies in They adopt the equivalent, and what will be the consequence of this phenomenon for them. This research aims to address violence against women by applying the approach of social interpretiveness and looking from inside and from the perspective of the people involved (Emic approach). In other words, without a prior theoretical approach and hypotheses based on it and providing external explanations or explanations of the problem (ethical approach), examine the conditions, strategies, and consequences of violence against women from the perspective and interpretation of women who have been abused slowly.

Methods

In this research, the qualitative method and the basic theory method have been used, which has used the approach of Strauss and Corben. The participants in this study are 18 women in Iranshahr court for a year and have complained about their husbands' violence against them. Purpose and sampling are used to select sampling companies. The data collection method was a semi-structured in-depth interview; The research data were analyzed in three coding steps: Open coding, axial coding, and selective coding (32). The research data were analyzed in three coding steps. First, the interview with the participants is reviewed line by line in the open coding stage, and its basic concepts are extracted. Then, in axial coding, by connecting the concepts, it has reached 13 major categories, and by integrating the major categories, it has reached a core category.

Findings

In data analysis, by open line-by-line coding, 34 basic concepts are obtained. Some concepts this study are absolute obedience to father and husband, the superiority of son to daughter, the permission of divorce in the hands of men, divorce without reason by men, women's fear of divorce, types of addiction in men, living with the husband's family, Continuation of life for the sake of children, marriage for the sake of bloodshed, Umbilical marriage, Prevalence of remarriage, All kinds of psychological, physical, physical, economic violence, Encouraging women to be patient, Leaving home, Suicide, Divorce of women They are without notice .By linking these concepts, 13 major categories are obtained, and in selective coding, a major category is obtained.

Discussion

The present study examines violence against women among Baloch women with an emic approach. The Amick approach means understanding, interpreting, and representing the phenomenon under study "from the perspective of the individuals involved" (26). The data obtained are analyzed based on contextual theory. Addiction, patriarchy, and the shadow of divorce are causal factors. Masculinity as a strong factor in violence against women affects divorce, and the shadow of divorce, divorce, is affected by the patriarchal system. Men are always allowed to divorce, and this empowerment of men in divorce gives them power. The stigma of divorce and paternalism are two underlying factors. Forced marriage is something that participants believe exacerbates husbands' violence against them. Remarriage is another issue that exacerbates violence against women. Finally, violence against women has consequences and provokes reactions in women. After the violence that occurs, some participants wait. Another type of women's reaction to husband violence is isolation and withdrawal. The latest reaction is to file for divorce,

Conclusion

The findings of this study are thirteen major

categories: Patriarchy, Shadow of divorce, Addiction, Paternalism, Stigma of divorce, Forced marriage, Remarriage and threats against it, Types of violence against women, Husband's family violence, Cautious family policy, Tolerance of violence Envy and resignation, divorce is the tool of men's power and a core category of patriarchy, the discourse of power and violence against women.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All subjects full fill the informed consent.

Funding

No funding.

Authors' contributions

Design and conceptualization, Methodology and data analysis: somayeh raeisi and Supervision and final writing: somayeh raeisi and dariush boostani

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مطالعه کیفی خشونت علیه زنان بلوچ

سمیه رئیسی^{۱*}، داریوش بوستانی^۲

۱. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، مربی دانشگاه ولایت، ایرانشهر، ایران

۲. دکتری جامعه‌شناسی، دانشیار دانشگاه باهنر، کرمان، ایران

چکیده

هدف: خشونت خانگی علیه زنان خطر قابل توجهی برای سلامتی زنان، خانواده و جامعه به همراه دارد. بررسی و مطالعه این موضوع در بین زنان بلوچ دارای پیچیدگی‌های روش‌شناسی و فرهنگی می‌باشد. این مطالعه با بهره‌گیری از رویکرد تفسیرگرایی اجتماعی به بررسی خشونت علیه زنان در میان زنان بلوچ در شهرستان ایرانشهر می‌پردازد.

روش: نمونه مورد مطالعه شامل ۱۸ نفر از زنانی است که به دادگستری ایرانشهر مراجعه کرده‌اند و با اشباع نظری در حجم نمونه و با روش نمونه‌گیری هدفمند و نمونه‌گیری نظری که خاص روش‌شناسی کیفی می‌باشد به دست آمده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و رسیدن به نظریه‌نهایی از روش‌شناسی نظریه‌زمینه‌ای بهره‌گرفته شده است. **یافته‌ها:** نتایج این پژوهش سیزده مقوله عمده، مردسالاری، سایه طلاق، اعتیاد، پدرمکانی، ننگ طلاق، ازدواج اجباری، ازدواج مجدد و تهدید به آن، انواع خشونت‌ها علیه زنان، خشونت خانوادگی شوهر، سیاست محتاطانه‌ی خانواده‌ی مشارک‌کننده، تحمل خشونت، انزوا و کناره‌گیری، طلاق ابزار قدرت مردان و یک مقوله هسته‌ی مردسالاری، گفتمان قدرت و خشونت علیه زنان می‌باشد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۰۲

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۱۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jzv.2021.22331.2962

واژه‌های کلیدی:

خشونت خانگی، زنان بلوچ، نظریه زمینه‌ای، مردسالاری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

* نویسنده مسئول: سمیه رئیسی

نشانی: کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، مربی دانشگاه ولایت، ایرانشهر، ایران

تلفن: ۰۹۱۵۵۴۸۰۴۵۱

پست الکترونیکی: somayeh.raeisi@velayat.ac.ir

مقدمه

سازمان ملل خشونت علیه زنان به عنوان "هر عمل خشونت مبتنی بر جنسیت که منجر به آسیبهای جسمی، جنسی یا روحی یا رنج زنان خواهد شد تعریف می کند، این اعمال شامل تهدید، اجبار یا محرومیت خودسرانه از آزادی، در زندگی عمومی یا خصوصی می باشد (۳۵). نوع بسیار مهمی از خشونت علیه زنان، خشونت است که به وسیله همسران و در محیط خانوادگی رخ می دهد. این خشونت که بیش تر با عناوین «خشونت خانوادگی»، «خشونت خانگی»، «همسر آزاری»، «خشونت زناشویی» و «کتک کاری همسر» شناخته شده است را می توان به انواع گوناگون فیزیکی، روانی، اجتماعی، اقتصادی و جنسی تقسیم بندی نمود (۱۶).

خشونت علیه زنان یکی از اساسی ترین مشکلات در حوزه حقوق بشر و سلامت جامعه، در سطح جهان می باشد که علاوه بر حقوق، سلامت، رفاه و شخصیت زنان، بنیان جامعه و خانواده را با خطر جدی مواجه می کند. خشونت خانگی پیامدهای جسمانی مثل جراحت (بریدگی، شکستگی و آسیب دیدن اعصاب داخلی)، روانی مثل افسردگی، ترس، اختلالات جنسی، وسواس و عزت نفس پایین می باشد (۱۵).

آمار سازمان بهداشت جهانی بیانگر آن است که از بین هر ۳ زن ۱ نفر (۳۵٪) آن ها خشونت توسط شریک زندگی خود تجربه می کنند (۳۵). در ایران، نرخ همسر آزاری و بدرفتاری نسبت به زنان بین ۲۵ تا ۸۵ درصد برآورد شده است (۸). برآورد کلی انجام شده مربوط به گستره ی خشونت علیه زنان در خانه، در ۲۸ مرکز استان کشور نشان می دهد ۶۶ درصد خانواده های مورد مطالعه از اول زندگی تاکنون حداقل یکبار خشونت خانگی از سمت همسرشان را تجربه کرده اند. ۳۰ درصد خانواده ها حداقل یکبار خشونت فیزیکی جدی و حاد و در ۱۰ درصد خانواده ها خشونت هایی که منجر به صدمات موقت و یا دائمی و جدی شده است را گزارش کرده اند. در این پژوهش ملی و نتایجی که حاصل شده است زاهدان در صدر شاخص های خشونت علیه زنان (شدت صدمات ناشی از خشونت خانگی، خشونت فیزیکی، خشونت جنسی، خشونت حقوقی و خشونت های مربوط به طلاق و ...) قرار دارد و زنان بلوچ در صدر شاخص های خشونت علیه زنان قرار دارند (۵). تحقیق حاضر مبتنی بر رویکرد آمیک از موضوع تحت مطالعه در میان افراد مورد مطالعه است. رویکرد آمیک یکی از مفاهیم بنیادی در پارادایم تفسیری و روش شناسی کیفی است به معنای درک، تفسیر و بازنمایی پدیده مورد بررسی «از نقطه نظر افراد درگیر» است، مفهوم آمیک در نقطه مقابل مفهوم اتیک است که اساسا یک رویه اثباتی بوده است و بر ویژگی ناظر بودن محقق بر افراد مورد مطالعه و نگاه به آن ها از موضعی خارجی و واسطه مند می پردازد (۲۶). روش شناسی نظریه زمینه ای در حوزه مطالعات خشونت علیه زنان در ایران مورد استفاده قرار نگرفته است. این روش شناسی به محقق کمک می کند تا با تکنیک های خاص و بدون واسطه با واقعیت های مورد مطالعه ارتباط برقرار کند. استخراج مدل و نظریه زمینه ای در سطح خرد یکی از نقاط قوت این راهبرد است.

آن چه این مساله را در کشورهای شرق و به ویژه عرب و اسلامی برجسته تر می سازد آن است که به دلایل فرهنگی این کشورها، با وجود افزایش فراوانی و پیامدهای جدی این مسئله هنوز توجه و نگرانی عمده ای به آن جلب نشده است (۹). اگر چه پدیده ی خشونت علیه زنان در تمامی جوامع امری شایع است اما هر چه جوامع فقیرتر و سنتی تر باشند فراوانی و شدت خشونت علیه زنان بیشتر و پیامد های آن افزون تر می شود. زهروی (۲۰۰۰) معتقد است که در استان سیستان و بلوچستان با توجه به فرهنگ سنتی و باور مالکیت مرد بر زن، پایین بودن سطح سواد، ازدواج در سنین کم، تعدد زوجات، ازدواج های زود هنگام و فامیلی، قبح جدایی و طلاق به نظر می رسد خشونت علیه زنان بسیار فراوان تر و شایع تر از آن است که پنداشته می شود چنانچه خشونت مرد علیه همسر یا پدر و برادر علیه دختر و خواهر، گاهی امری پسندیده و لازم شمره می شود (۳۶).

با توجه به موارد فوق به نظر می رسد پدیده ی خشونت علیه زنان به عنوان یک مسئله ی اجتماعی قابلیت یک پژوهش علمی میدانی را دارد. در این راستا، پژوهش حاضر به دنبال بررسی خشونت خانگی علیه زنان در بین زنان بلوچ در ایرانشهر با بهره گیری از روش کیفی نظریه زمینه ای است. مسأله اصلی پژوهش این است که زنان خشونت دیده، پدیده ی خشونت علیه خود را چگونه درک، تفسیر و معنا می کنند، چگونه بسترها و شرایط بروز خشونت را توصیف می کنند، خشونت های اعمال شده بر آن ها چگونه است، چه راهبردهایی در برابر آن اتخاذ می کنند و پیامد این پدیده برای آن ها چه خواهد بود.

اهداف پژوهش

هدف اصلی پژوهش این است که با به کار گیری رویکرد تفسیرگرایی اجتماعی و با نگاه از درون و از دید افراد درگیر (رویکرد آمیک) به موضوع خشونت علیه زنان بپردازد. به این معنا که بدون رویکرد نظری پیشین و فرضیات ساخته شده مبتنی بر آن و ارائه تبیین یا تبیین های علی از بیرون مساله (رویکرد اتیک) شرایط، راهبردها و پیامدهای خشونت علیه زنان را از نگاه و تفسیر زنانی که مورد خشونت واقع شده اند بررسی کند.

در راستای هدف اصلی، اهداف فرعی زیر دنبال می شود:

- ۱- کندوکاو شرایط (علی، مداخله گر و زمینه ای) شکل گیری خشونت علیه زنان، از دیدگاه مشارکت کنندگان
- ۲- بررسی انواع خشونت های اعمال شده علیه مشارکت کنندگان
- ۳- بررسی راهبردهای کنش و کنش متقابل زنان در برابر خشونت اعمال شده بر آن ها
- ۴- کندوکاو پیامدهای خشونت علیه زنان
- ۵- ارائه یک مدل پارادایمیک براساس نظریه زمینه ای که سه بعد شرایط، تعاملات (کنش / کنش متقابل) و پیامدها را در بر می گیرد.
- ۶- ارائه راهکارهایی برای کاهش خشونت علیه زنان با توجه به یافته های تحقیق

روش تحقیق

داده‌ها برای غنی‌تر شدن نظریه استفاده شود و مقایسه تحلیلی برای تایید نظریه نهایی و مقوله هسته به کار گرفته می‌شود.

پیشینه تحقیق

طی چند دهه‌ی اخیر در جهان و چند سال اخیر در ایران، با رشد جنبش‌های دفاع از حقوق زنان، مطالعات و پژوهش‌های زیادی در رابطه با موضوع خشونت علیه زنان انجام گرفته است. نخستین بار، متون علمی با گرایش‌های فمینیستی، به پدیده خشونت علیه زنان پرداختند. به تدریج متون حقوقی، متون جامعه‌شناختی و متون روان‌شناسی بحث مقابله با خشونت را گسترش دادند. تحقیقات زیادی در ایران و خارج از ایران با موضوع خشونت علیه زنان انجام گرفته است.

پژوهشی توسط معظمی (۲۰۰۴) تحت عنوان "جرم‌شناسی خشونت خانگی در سیستان و بلوچستان" انجام شده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که خشونت با توجه به جغرافیای استان، زندگی قبیله‌ای، شرایط فرهنگی و غیره آمار قابل توجهی دارد ولی آمار قتل همسران پایین‌تر از سایر استان‌ها است (23). مطالعه تعاونی و قمی‌ش (۲۰۱۸) به خشونت علیه زنان در زاهدان می‌پردازد. نتایج آن تاثیر مثبت اعتیاد مردان، باور به کلیشه‌های جنسیتی در مردان و وضعیت اقتصادی را بر خشونت علیه زنان نشان می‌دهد (33). در مطالعه زمانی مقدم و حسوندی (۲۰۱۸) خشونت علیه زنان در خرم‌آباد نشان می‌دهند که وضعیت نامناسب اجتماعی زنان خانه‌دار، فرهنگ مردسالارانه حاکم زنان را در مقابل خشونت شوهر بی‌دفاع می‌کند (37). کبیری و دیگران (۲۰۱۸) در مطالعه خشونت در شهر ارومیه حمایت‌های اجتماعی، احساس امنیت، سرمایه اجتماعی و اقتدار نامشروع مرد را عوامل موثر بر خشونت علیه زنان می‌دانند (17). میرزایی و دیگران (۲۰۲۰) در مطالعه خشونت علیه زنان در شهر کرمانشاه نشان می‌دهند که میزان مذهبی بودن و میزان تحصیلات زن و مرد و تصور اقتدارگرایانه مرد از نقش خود با خشونت رابطه عکس دارد (22). سهراب زاده و دیگران (۲۰۲۰) در مطالعه خود الگوی عوامل موثر بر خشونت علیه زنان را مورد مطالعه قرار می‌دهند. در نتیجه پژوهش هشت عامل پزشکی، خانوادگی، فردی، روانی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، حقوقی و مصادیق آن‌ها به مثابه عوامل موثر بر خشونت خانگی بر علیه زنان تبیین و در قالب الگویی ارائه می‌شود (31).

حقی و پاییزی (۲۰۱۰) شیوع خشونت خانگی و افسردگی وابسته به آن را در بین زنان متأهل که به بیمارستان مراقبت‌های ویژه در کراچی مراجعه کرده‌اند را مورد مطالعه قرار داده‌اند. این مطالعه مقطعی و با بکارگیری پرسشنامه و حجم نمونه ۱۷۱ نفر انجام گرفته است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که تعداد زیادی از زنان متأهل که به بیمارستان مراقبت‌های ویژه در شهر کراچی مراجعه کرده‌اند، همزمان بیش از یک نوع خشونت را تجربه کرده‌اند و هم چنین شمار قابل توجهی از این زنان از افسردگی رنج می‌برند (2010).

سیلورمن و دیگران (۲۰۱۰) پژوهشی تحت عنوان "نقش خانواده گسترده در خطر زنان از خشونت توسط همسرانشان در اردن" انجام

در این پژوهش از روش کیفی و روش‌شناسی نظریه زمینه‌ای که رویکرد اشتروس و کوربین است استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان این تحقیق 18 نفر از زنانی هستند که در طول یکسال به دادگستری ایرانشهر مراجعه کرده‌اند و از خشونت شوهر علیه خود شکایت کرده‌اند. برای انتخاب شرکت‌کنندگان از نمونه‌گیری هدفمند و نمونه‌گیری نظری استفاده می‌شود. هدف در نمونه‌گیری هدفمند انتخاب نمونه‌های غنی از لحاظ اطلاعات برای مطالعه عمیق است. نمونه‌های غنی از لحاظ اطلاعات آنهایی هستند که فرد می‌تواند در مورد موضوع محوری، مقادیر زیادی از آنها یاد بگیرد (27). نمونه‌گیری نظری براساس مفاهیمی صورت می‌گیرد که در خلال تحلیل آشکار می‌شوند و با نظریه‌ی در حال شکل‌گیری تناسب دارد. هدف نمونه‌گیری نظری، به حداکثر رساندن فرصت‌ها برای مقایسه رویدادها با یکدیگر است تا تعیین شود که چگونه خصایص و ابعاد یک پدیده تغییر می‌کنند (32).

روش جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته بود، در این روش با سوالات کلی مصاحبه‌ها آغاز می‌شود و پس از صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان سوالات بعدی مطرح می‌گردد. در روش‌شناسی نظریه زمینه‌ای جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها همزمان صورت می‌گیرد تا به ایجاد نظریه موجود در داده‌ها کمک کند (11)، (32). با توجه به نمونه‌گیری نظری که در روش‌شناسی نظریه زمینه‌ای مورد استفاده است در فرایند مصاحبه مقوله‌ها و مفاهیم مشخص می‌شود و سوالات بازی طراحی می‌شود و جمع‌آوری داده‌ها تا اشباع نظری ادامه می‌یابد.

ساختار اصلی تحلیل داده‌ها در نظریه زمینه‌ای بر مبنای سه شیوه کدگذاری است: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی (32). داده‌های پژوهش در سه مرحله کدگذاری تحلیل شده‌اند. در مرحله کدگذاری باز سطر به سطر مصاحبه با مشارکت‌کنندگان بررسی و مفاهیم اولیه‌ی آن استخراج شده است. در کدگذاری محوری با مرتبط کردن مفاهیم به هم به ۱۳ مقوله عمده رسیده است و با یکپارچه کردن مقولات عمده به یک مقوله هسته رسیده است.

در این پژوهش برای رسیدن به قابلیت اعتماد (معادل اعتبار و روایی در تحقیقات کمی) از سه تکنیک: ۱- ممیزی، ۲- بررسی توسط اعضا و ۳- مقایسه‌های تحلیلی استفاده شده است. در تکنیک ممیزی بعد از انجام مصاحبه‌ها و پیاده کردن آن‌ها، مقولات را به مشارکت‌کنندگان نشان داده تا گفته‌های خود را تایید کنند. در تکنیک بررسی توسط اعضا داده‌ها بعد از این که کدگذاری، مفهوم‌سازی و مقوله‌بندی شده‌اند به وسیله متخصص روش کیفی نظریه زمینه‌ای، بررسی و تایید شده‌اند. در مقایسه تحلیلی برای تایید مقولات و نظریه بدست آمده به داده‌ها خام رجوع می‌شود تا نظریه با داده‌ها تایید شود و از

استفاده و بدرفتاری و پایان سوء استفاده و بدرفتاری و یا فرار به زندگی جدید است (30). مطالعه ی لی بور و دیگران (۲۰۱۹) خشونت علیه زنان را در پاکستان مورد مطالعه قرار داده اند و که با توجه با ساختار پدرسالاری و بافت فرهنگی امری عادی شده است. آموزش خانواده ها راهکار مداخله ای برای این امر می باشد (21). بنرجی (۲۰۱۹) نگرش ها در مورد خشونت های خانگی را مورد مطالعه قرار می دهد در نتایج به دست آمده آموزش با سریال های تلویزیونی نقش موثری بر کاهش خشونت ها دارد (3). کمیران (۲۰۲۰) روایت هایی را از خشونت علیه زنان در گوام بیان می کند. نتایج این مطالعه به نقش و تاثیر فرهنگ در خشونت علیه زنان اشاره دارد (4).

۱- یافته‌های پژوهش

در تحلیل داده ها ، با کدگذاری باز سطر به سطر ان ها به ۳۴ مفهوم ابتدایی به دست می آید و با مرتبط کردن این مفاهیم به ۱۳ مقوله عمده و در کدگذاری گزینشی به یک مقوله عمده دست می یابد. مقولات 13 گانه این پژوهش بدست آمده شامل: مردسالاری ، سایه طلاق، اعتیاد، پدرمکانی، ننگ طلاق ، ازدواج اجباری، ازدواج مجدد و تهدید به آن ، انواع خشونت علیه زنان ، خشونت خانواده شوهر، سیاست محتاطانه خانواده مشارکت کننده ، تحمل خشونت ، انزوا و کناره گیری ، طلاق ابزار قدرت مردان می باشد. مقوله هسته این پژوهش ، مردسالاری ، گفتمان قدرت و خشونت علیه زنان است.

داده اند. نتایج آن نشان می دهد که مواجهه شدن شوهر در دوران کودکی با خشونت و فرار گرفتن در معرض خشونت سایر اعضای خانواده یک عامل مهم برای خشونت آن ها علیه همسرانشان است. مداخلات خانواده (زمانی که زنان آن را مضر می دانند)، ارتباط معناداری با خشونت شوهران علیه زنان دارد. حمایت خانواده محافظی در برابر خشونت شوهران علیه زنان است و آن را منبع موثری برای کمک می دانند (6). دوکی و دیگران (۲۰۱۰) تحقیقی را تحت عنوان "خشونت علیه زنان در کشورهای عربی و اسلامی" انجام داده اند. این پژوهش به روش پیمایش در مصر، فلسطین، اسرائیل و تونس انجام گرفته است و نتایج آن نشان می دهد که از هر سه زن یک زن توسط شوهرش مورد ضرب و شتم قرار می گیرد و بی تفاوتی به این نوع خشونت ناشی از این نگرش است که خشونت خانگی یک موضوع خصوصی است. هم چنین نتایج این تحقیق نشان می دهد که مردان برای توجیه خشونت خود اطاعت از دستور خداوند در قرآن را دلیل خود می دانند در صورتی نتایج تایید می کند که خواندن منظم قرآن نشان می دهد که سوء استفاده از همسر در نتیجه ی فرهنگ است نه مذهب (9). اسلوانی و دیگران (۲۰۱۱) تحقیقی را تحت عنوان " تجارب زنان از خشونت شریک نزدیک: رویکرد گراند تئوری" در بین اقلیت لاتین تبار در دالاس انجام داده اند. در این پژوهش کیفی، ۱۵ زن لاتین تبار که مورد سوء استفاده شریک نزدیک قرار گرفته اند انتخاب شده اند. حاصل تجزیه و تحلیل مصاحبه با این ۱۵ نفر، روند سوءاستفاده را در چهار مقوله ی پیگیری، آغاز سوء استفاده، تشدید سوء

جدول ۱. نتایج مراحل سه گانه کدگذاری باز، محوری و انتخابی

مقوله هسته	مقوله عمده	مفاهیم
مرد سالاری، گفتمان قدرت و خشونت علیه زنان	مرد سالاری	اطاعت بی چون و چرا از پدر
		اطاعت بی چون و چرا از شوهر
		برتری فرزند پسر نسبت به دختر
	سایه طلاق	اجازه طلاق در دست مردان
		طلاق بدون دلیل توسط مردان
		ترس زنان از مطلقه شدن
	اعتیاد	اعتیاد به مواد مخدر
		اعتیاد به مشروبات الکلی
	پدر مکانی	عدم توانایی اقتصادی برای تشکیل زندگی مستقل
		زندگی در کنار خانواده شوهر با توجه به عرف
		زندگی در کنار خانواده شوهر در زمین ارثی
	نگ طلاق	زنان مسئول حفظ زندگی
		ادامه زندگی به خاطر فرزندان
	ازدواج اجباری	ناف بری

مرد سالاری، گفتمان قدرت و خشونت علیه زنان	ازدواج زن به زن (یک خواهر و برادر با خواهر و برادر دیگر)	ازدواج با هدف خون بس
		تهدید به ازدواج مجدد از طرف شوهر و خانواده شوهر
	ازدواج مجدد و تهدید به آن	شیوع ازدواج مجدد
		انواع خشونت علیه زنان
	خشونت روانی	
	خشونت اقتصادی	
	خشونت جنسی	
	خشونت خانواده شوهر	دخالت های خانواده شوهر
		زندگی در کنار خانواده شوهر
		وابستگی شوهر به خانواده
	سیاست محتاطانه خانواده مشارکت کننده	اعتقاد به زن در تملک شوهر
		تشویق زن به صبر در مقابل مشکلات از طرف خانواده
	تحمل خشونت	عدم بروز واکنش در مقابل خشونت ها
		کنار آمدن با هر شرایط
	انزوا و کناره گیری	ترک خانه
		ترک زندگی (خودکشی)
	طلاق ابزار قدرت مردان	طلاق دادن زنان بدون اطلاع آنان
		اجازه طلاق در دست مردان ابزار رسیدن به خواسته ها و اهداف
رد بی دلیل درخواست طلاق زنان از سمت شوهر		

مردسالاری

مردسالاری، وضعیتی است که در آن مردها قدرت و حاکمیتی فراوان نسبت به زن‌ها دارند در انگلیسی از واژه ی *mencracy* در مفهوم مردسالاری استفاده می شود. میزان قدرت مردان نسبت به زنان در جوامع مختلف، متفاوت است. با این حال در تمامی جوامع مردسالار، مردان سهم بیشتری از مزایای اجتماعی همچون قدرت، ثروت و احترام برخوردارند. تداوم قدرت نظام مردسالاری ناشی از دسترسی بیشتر مردان به مزایای ساختارهای قدرت در درون و بیرون از خانواده و همچنین به واسطه ی تقسیم کردن این مزایای اجتماعی در جامعه است (1). در جامعه ی بلوچستان که فرهنگ سنتی غالب است و از الگوهای سنتی پیروی می کند، مردسالاری بسیار پررنگ است. هنگامی که در فرهنگ جامعه ای مردسالاری حاکم باشد، افراد جامعه آن را قبول می کنند و به عنوان امری پذیرفته شده و معقول می دانند. زنان در جوامع

مردسالار، حاکمیت قدرت مردان را می پذیرند و گاه به آن شدت می دهند.

الهام مشارکت کننده ی این تحقیق است که ازدواج اش به تصمیم پدرش بوده است.. الهام می گوید: « وقتی عقد کردم دانش آموز بودم حقیقتاً راضی نبودم ولی نتوانستم و جرات نداشتم (روی حرف پدرم) نه بگویم ». اطاعت بی چون و چرا از پدر، در امر ازدواج به عنوان یکی از مظاهر مردسالاری در فرهنگ مردم بلوچ رواج دارد. از گفته های زیبا ۳۷ ساله، قدرت و حاکمیت پدر به عنوان مرد خانواده را می توان نتیجه گرفت. « برادر هایم هیچکدام در عقد من شرکت نکردند من هم راضی نبودم ولی نتوانستم روی حرف پدرم حرف بزنم ». ملیحه ۲۵ ساله یکی از مشارکت کنندگانی است که به این جنبه از مردسالاری اشاره می کند. او خود را

که به دادگاه مراجعه کرد و از او در مورد علت مراجعه اش سوال شد در جواب می گوید: «بی دلیل من رو طلاق داد...» سارا در مورد طلاق خود اظهار بی اطلاعی می کند و می گوید: «من اصلا در جریان نبودم من را طلاق داده است» تنها ثبت طلاق در دادگاه حضور زن را اجباری دانسته است که در آن جا هم رضایت و عدم رضایت زن مهم نیست. در خیلی از مواقع مردان طلاق خود را ثبت نمی کنند و با این حساب حضور زن در هیچ جا از فرایند طلاق به چشم نمی خورد و الزامی نیست. همان طور که سارا هم اشاره می کند که: «شوهرم بعد از این که طلاق داده دنبال کارهای دادگاه نیومد و روال قانونی هم دنبال نکرده طلاق واقع شده ولی شوهرم اصلا دنبالش نیومده که لااقل من به حق و حقوقم برسیم». زن اگر شرایط برایش دشوار باشد باید تحمل کند و یا رضایت شوهر خود را جلب کند تا او را طلاق بدهد او هم چنین باید از همه ی حق و حقوق خود بگذرد. الهه می گوید: «من از همه چیز گذشتم... من مهریه، طلاهایم را بخشیدم... مهریه ام ۲۰ میلیون تومان است و ۵۰ مثقال طلا است... از همه چیزم که گذشتم گفت باید به من پول بدهی...» در مقابل، مرد هر وقت اراده کند و شرایط بر وفق مرادش نباشد می تواند زن خود را طلاق بدهد. مهسایکی از مشارکت کنندگانی است که درگیر مسئله ی طلاق است و شوهرش برخلاف خواست او، وی را طلاق داده است. او در گفته هایش اشاره می کند که شوهرش علت طلاق را این طور بیان می کند: «بدون هیچ حرفی بدون هیچ دلیلی گفت تو طلاقی... گفت دوست ندارم باهات زندگی کنم...» اگر زنی بخواهد طلاق بگیرد در صورتی که همسرش هم بخواهد او را طلاق بدهد می تواند از همسر خود جدا شود در این صورت اگر شوهرش از او بخواهد او موظف است همه ی آن چه که همسرش برای او تهیه کرده است و یا به عنوان جهاز (در فرهنگ مردم بلوچ جهاز را مرد تهیه می کند) به زن داده است را برگرداند. در جامعه ای که تا این اندازه اجازه ی طلاق در دست مرد باشد و زن باید منتظر باشد تا طلاق داده شود و نمی تواند طلاق بگیرد پیامد آن تشدید نابرابری و مهیا شدن زمینه برای خشونت علیه زنان و به تبع آن تحمل خشونت می باشد.

اعتیاد

مشارکت کنندگان به اعتیاد شوهرانشان به عنوان یکی از عوامل اصلی در بروز خشونت علیه آنان اشاره می کنند که در کنار دیگر عوامل سبب پدید آمدن شرایط خشونت آمیز برای زنان می شود. ملیحه ۲۵ ساله می گوید: «من از شوهرم شاکمی هستم... اون معتاد است». ملیحه در ادامه بیان می کند که «شوهرم خرجی نمی دهد... او من را می زند... من را تنها می گذارد...». بیان کردن اعتیاد به عنوان یک مشکل در زندگی ملیحه قبل از دیگر مشکلات، نشان دهنده ی این است که او از اعتیاد به عنوان یک عامل

ملزم به اطاعت شوهرش می داند او می گوید: «من بدون اجازه ی شوهرم از خونه بیرون نمی اومدم. از همون اول به من آموزش داده اند که از مردها باید پرسید (اجازه بگیرد) ... بی بی ام به من گفته هر وقت زن و شوهر با هم دعوا می کنند یکی حرف نزند و من حرف نمی زدم» نکته ی دیگر که از گفته های ملیحه استنباط می شود، او معتقد به مردسالاری است که ریشه در فرهنگ دارد و با آموزش، نسل به نسل منتقل شده و حفظ و تقویت می گردد.

بچه ی پسر و برتری آن نسبت به دختر در جوامع مردسالار همواره دیده شده است. آن ها پسر دار شدن را یک برتری و ارزش می دانند. با این طرز تفکر که پسر مال پدر است و دختر مال مردم است، پسران بیشتر مورد توجه قرار می گیرند. فریده می گوید: «من ۷ ماهه حامله بودم من رو سونو گرافی برد بچه ام دختر بود بعد از اون جنگ و دعواهایش با من شروع شد... شوهرم می گفت عمومی من معتاد است بچه اش پسر است اون وقت بچه ی من دختر است». پدرالهام به خاطر پسرش، الهام را مجبور به ازدواج می کند چون اگر الهام خواستگاری پسر خاله اش را رد کند خاله ی الهام خواستگاری برادر الهام را برای دختر خود نمی پذیرد و در واقع پدرش به خاطر پسرش این کار را می کند. او می گوید: «پدرم با این شرط (خواستگاری پسر خاله) را قبول کرد که خاله ام داداشم رو به دامادی قبول کند».

از گفته های مشارکت کنندگان معلوم شد نظام مردسالاری به مردان قدرت، احترام و منزلت می دهد. آنان دارای قدرت پذیرفته شده در جامعه می باشند که توانایی اعمال آن را پیدا می کنند، این اعمال قدرت گاهی با خشونت همراه می شود و در نتیجه شرایط برای خشونت علیه زنان پدید می آید نتایج این پژوهش با برخی پژوهش ها در ایران که بر نقش جنسیت و نگرش های مردسالارانه در بروز خشونت علیه زنان در خانواده تأکید دارند، مشابه است. تحقیق معظمی (۲۰۰۴) که مردسالاری را از دلایل خشونت در سیستان و بلوچستان می داند (23). تحقیق زمانی مقدم و حسوندی (۲۰۱۸) هم تاثیر پدرسالاری را بر خشونت علیه زنان نشان می دهد (37).

سایه طلاق

در دو مصاحبه که به طور جداگانه با مسئول دفتر حمایت از حقوق زنان و کودکان دادگاه ایرانشهر و هم چنین با مسئول ثبت طلاق و ازدواج در دادگاه ایرانشهر انجام گرفت، روند اجراء تایید و ثبت طلاق در دادگاه ایرانشهر به این نحو است که اجازه ی طلاق به مرد داده شده است و مرد در هر زمان و در هر مکان و به هر دلیل و یا بدون دلیل می تواند زن خود را طلاق بدهد. زهرا یکی از مشارکت کنندگانی است که شوهرش او را بدون دلیل و بدون اطلاع اش، طلاق داده است، زمانی

گه باید کنارم باشه تا روزی که من می میرم». در جواب به سوالی که از او شد، در چه شرایطی حاضر به ادامه زندگی است، او جواب می دهد: «زندگی من از اون ها جدا شود». سهیلا بیان می کند: «اکثر کارهایی مثل ظرف شستن، جارو کرن حیاط به عهده ی من است... در آن خانه هیچکس نباید کارهای خانه را انجام دهد و من باید کار می کردم» او در ادامه می گوید: «اگر من و همسرم جر و بحث می کردیم خواهر شوهرم به همه زنگ می زد و می گفت امروز خوشگل خانم (با تمسخر) با شوهرش دعوا کرده است». زندگی در کنار خانواده شوهر و پدر مکانی بستری برای تشدید خشونت علیه زنان می شود. پدر مکانی به عنوان یک بستر و زمینه ای است که خشونت علیه زنان در آن اتفاق می افتد. زندگی با این شیوه پیامدهایی را به همراه دارد از جمله زمینه ی خشونت شوهر را فراهم می کند، دخالت خانواده شوهر را افزایش می دهد، تسلط خانواده شوهر بر زندگی پسرشان بیشتر می شود و وابستگی فرزندان به خانواده بیشتر می شود.

ننگ طلاق

طلاق در جوامع سنتی به عنوان امری قبیح، زشت و دور از ذهن شناخته می شود، هر چند طی چند سال اخیر به نظر می رسد از میزان قبح آن کاسته شده است با این وجود هم چنان برخی از خانواده ها آن را به شدت قبیح می دانند و مجبور به ادامه زندگی در هر شرایطی می باشند. یکی از دلایل ننگ بودن طلاق، بنا بر آن چه که در گزارش مرکز مطالعات و تحقیقات زنان در سال ۱۳۷۹ آمده است، در فرهنگ و مذهب ما خانواده از اهمیت خاصی برخوردار است در اکثر آنها حفظ خانواده را با اهمیت تر از خود و سلامتی خود می دانند هم چنین زنان خود را مسئول حفظ ارزش های خانواده می دانند و زندگی در هر شرایطی را بر طلاق ترجیح می دهند، از طرفی دیگر زنان گاهی به خاطر بچه ها نمی توانند طلاق بگیرند و مجبور به ادامه زندگی می شوند.

ملیحه می گوید: «من گفتم که من نمی خواهمش و با این مرد زندگی نمی کنم... مادرم گفت اگه تو الان جدا شوی برای خودت بد می شود... و مردم می گویند... دختره خودش مشکل داره...»، مریم می گوید: «محیط ما طوری است که حرف در می آورند برای زن ها زشت می دانند این مساله رو(طلاق)، این چیزها باعث شد که من همه چیز را تحمل کنم.» می گوید: «الان چند وقته دنبال کارهای دادگاهم هستم تنها می روم و هیچکس طرفدار من نیست به خاطر آبروی اونا من باید با این کثافت بسازم». فائزه در پاسخ به سوالی که از او شد: اگر طلاق بگیری آبرویت می رود؟ جواب داد: «بیش از حد،... خانواده ی من و دور و بر من کسی جدا نشده» سهیلا به ننگ و عار بودن طلاق در گفته هایش اشاره می کند و می گوید: «من اولین بار است که به دادگاه آمدم پدر و مادرم شناخته شده بودند نام طلاق در خانه ی ما ننگ است»

در پدید آمدن خشونت اشاره می کند. الهام دیگر مشارکت کننده ی است که به اعتیاد شوهرش اشاره می کند و می گوید: «با رفیق های ناباب رفت... معتادش کردند... شب ها شراب می خورد و من رو می زد... در قفل بود و منقل و بافور پهن بود...». زیبا ۳۷ ساله می گوید: «شوهرم معتاده و صلاحیت نگه داری از بچه را نداره... شب ها تا ساعت سه شب می ره تریاک می کشه» | زهرا ۱۷ ساله، اعتیاد شوهرش را موثر بر رفتارهای خشونت آمیز می دانست، او در مورد شوهرش می گوید که: «(شوهرم) معتاد بود توی همین دادگاه چند تا پرونده داره... می رفت و شب ها تا ساعت یک دو شب می اومد و در رو برای من قفل می کرد». مینا ۲۷ ساله که چند وقتی است که شوهرش او را طلاق داده است در پاسخ به سوالی که بزرگترین مشکل زندگی خود چه می دانست در یک کلام جواب داد: «اعتیاد (شوهرش)».

پدر مکانی

پدر مکانی یک الگوی مکان گزینی بعد از ازدواج است که در آن زن و شوهر بعد از ازدواج نزد خانواده شوهر می روند و در آن جا ادامه زندگی می دهند. این شیوه ی زندگی در جوامع مردسالار بیشتر رواج دارد. با توجه به این که در طول تاریخ الگوی مردسالاری در اغلب جوامع شکل غالب زندگی بوده است، پدر مکانی بیش از سایر الگوهای مکان گزینی رواج داشته است. الهام یکی از مشارکت کنندگانی است که این الگوی زندگی را به اجبار انتخاب کرده است او این طور بیان می کند: «اجبارا من یک سال خونه ی پدر و مادر شوهرم زندگی کردم... پدرش وظیفه داشت خرج منو بده... بعد از گذشت ۲ سال... روبروی خونه ی پدر شوهرم دو تا اتاق برای من درست کردند مثلا مستقل شدم... هر نیم ساعت مادر شوهرم می آمد سر می زد... کلید همه ی اتاق ها و کمد ها رو داشت...». الهام می گوید: «بعد از سه روز (از ازدواج) از خانه مادرم رفتیم و زندگی خودمان را در خانه پدر و مادر شوهرم شروع کردیم... من در یک حیاط با خانواده شوهرم با هم زندگی می کردیم خواستیم که خرج منو جدا کنند شاید شوهرم مسئولیت پذیر شود... من اصلا مشکلی با هیچکس نداشتم، مشکل من فقط شوهرم است... من گفتم من توی اون خونه نمی روم چون مادر شوهرم خیلی دو به هم زن است... مادرش از پشت در به حرف های ما گوش می داد... آن ها می گفتند بیایید و در حیاط همین خونه، خونه بسازید... وقتی من به او می گفتم از این جا برویم بهتره (شوهرم) می گفت من به هیچ وجه از پدر و مادرم جدا نمی شوم... مادرش می گه من به هیچ وجه اجازه نمی دهم که پسر من از من جدا شود فردا که من دچار درد و مریضی بشم دست من رو می گیره... مادرش می

مالی را شرط لازم و کافی برای ازدواج مجدد می دانند. این امر دلیلی است که ازدواج مجدد فراوانی بالایی داشته باشد و به امری رایج تبدیل شده است. آمار دقیقی در رابطه با ازدواج مجدد وجود ندارد چرا که در اغلب موارد آن را به ثبت نمی رسانند.

گروه اول از مشارکت کنندگان، از طرف شوهر و یا خانواده ی شوهر، به ازدواج مجدد تهدید شده اند، در گروه دوم شوهران برخی دیگر از مشارکت کنندگان به تهدیدات خود جامعه ی عمل پوشانده و اقدام به ازدواج مجدد کرده اند. سهیلا به این تهدیدات اشاره می کند: «**شوهرم به پدرم برادرم گفته دخترتون ابروی من را برده است من زن دوم می گیرم...خواهرانش همیشه می گن که ما برای داداشمون زن می گیریم...**». فائزه همانند سهیلا از سمت خانواده ی شوهرش تهدید به ازدواج مجدد شوهرش شده است. او می گوید: «**می گن ما می خواهیم به برادرمون زن بدیم من گفتم برین ۲ تا زن بهش بدین با زن منو تهدید نکنین**»

مریم یکی از مشارکت کننده هایی است که همسر دوم شوهرش بوده است او می گوید: «**شوهرم می گفت دو ماهه مساله ی پنهان بودن ازدواج مان را حل می کند... ۲ سال گذشت... خونه نمی اومد یا می اومد یک ساعت، ۲ ساعت پنهانی می اومد، شب ها اصلا خونه نمی اومد... من همیشه در یک خانه تنها ی تنها زندگی می کردم... من هوو داشتیم شوهرم هر شب خونه ی هووم بود...». فاطمه می گوید: «**اون رفت زن دوم گرفت... شوهرم ازدواج کرد بدون اینکه من باخبر بشم... بعد از اون به خونه ی من نمی اومد... بچه هام دختر بودند با تنهایی می گذروندم... تا وقتی من بهش زنگ نزدم به خونه ی من نمی آید... من چند بار باهاش تماس می گیرم تا به خونه بیاد...». سمیرا به خشونت هایی که بعد از ازدواج مجدد شوهرش متوجه او می شود اشاره می کند و می گوید: «**شوهرم رفت یه زن دیگه گرفت... فقط همون زنش برانش مهمه... همه چیز دست همون (زن دومش) است... تازگی ها خبردار شدم یه زمین گرفته... زمین رو به اسم زنش کرده... ماشینی هم سواره به اسم زنش کرده... من جرات نمی کردم بگم یه چادر می خوام یا یه جفت کفش برام بخر... من رو با دو بچه رها کرد نه خرج و مخارجی...».******

انواع خشونت ها

پس از تحلیل و کدگذاری مصاحبه ها، چند مفهوم از خشونت مفهوم بندی گردید که شامل خشونت های جسمی یا فیزیکی، اقتصادی، روانی و جنسی می باشد.

خشونت جسمی یا فیزیکی هر نوع رفتار خشنی است که از روی قصد و نیت منجر به آسیب و صدمات جسمانی شود و مصادیق آن عبارتند از: ضرب و شتم، مشت زدن، گاز گرفتن، سیلی زدن، خفه کردن، ضربه با شی یا مشت، چاقو

از گفته های مشارکت کننده ها نتیجه می شود که طلاق گرفتن ننگ و عاری برای آنان محسوب می شود که این ننگ و عار بودن در جامعه شناسی گافمن (2007) تحت عنوان داغ ننگ توضیح داده شده است. گافمن معتقد است، اصطلاح «داغ ننگ» جهت اشاره به ویژگی یا صفتی به کار برده می شود که «شدیداً بدنام کننده یا ننگ آور» است. اما باید توجه کرد که قدرت داغ زنی یک صفت نه در ذات خودش، بلکه در روابط اجتماعی ریشه دارد (13).

ازدواج اجباری

ازدواج اجباری در جوامع مردسالار و سنتی بیشتر دیده می شود و هنوز رسم و رسوماتی مثل ناف بری، ازدواج یک خواهر برادر با خواهر و برادر دیگر (در اصطلاح به آن ازدواج زن به زن می گویند)، ازدواج با خواهر قاتل و یا خواهر دشمن به نشانه ی خون بس و رسم و رسوماتی این چنین هنوز در جوامع سنتی دیده می شود. در این نوع ازدواج ها اجبار در ازدواج به عنوان امری معمول تلقی می شود و کم اهمیت ترین مساله در این نوع ازدواج ها رضایت دو طرف خصوصاً دختر می باشد.

فاطمه می گوید: «**پسر عموی مادرم است من ۱۲ ساله بودم که ازدواج کردم... من اصلا نمی دونستم زندگی چیه... من رو به این بی خیر دادند... راحله در مورد ازدواج اجباری و فامیلی خود می گوید: «شوهرم خواهر زاده ی پدرم است... از همون ن اول اسمش روی من بود... پدرم اصرار کرد که خواهر زاده ام است و من دخترم رو بهش می دم...»**

نوع دیگر ی از ازدواج اجباری ازدواجی است که در نتیجه یک جنگ، درگیری و... با هدف خون بس است، با رد و بدل کردن یک زن سعی می کنند درگیری را تمام کنند، این دید به زن که همانند یک کالا به آن نگاه می شود در جوامع سنتی و مردسالار به چشم می خورد. راحله در مورد ازدواج دوم شوهرش می گوید: «**حدود ۶ سال پیش که پاش تیر خورد دیه اش رو توی همین دادگاه ۲۰ میلیون شد... گفت دیه نمی خوام عوضش یه زن می خوام... که بعد با خواهر همون مردی که پاشو تیر کرده ازدواج کرد...»** اجباری بودن ازدواج از امور مؤثر در بروز خشونت خانگی علیه زنان در ایران است. عبدی پور در پژوهش خود درباره ی زنان کتک خورده در اصفهان و پلدختر به این نتیجه رسید که نود درصد خانواده هایی که در آنها خشونت مشاهده شده، ازدواج تحکمی و اجباری داشته است (2). اگره و عدم علاقه زن به شوهر را از عوامل بروز خشونت خانگی است، بسیاری از زنان قربانی خشونت تمایلی به جدایی از همسر ندارند (23).

ازدواج مجدد و تهدید به آن

ازدواج مجدد در بین مردم بلوچ امری رایج محسوب می شود. در فرهنگ مردم بلوچ این تفکر قابل قبول است که هر مردی که استطاعت مالی دارد ازدواج مجدد می کند. اغلب مردها در فرهنگ بلوچ، توانایی

سیب زمینی، بادمجان و گوجه می خرد... برای حمام هم خونه ی برادرم می رفتم آب گرم کن نداشتیم می گفت برق مصرف می شه... من ازش خواستم یه کولر گازی بخره تابستان با کولر آبی قابل تحمل نیست می گه برق مصرف می شه ... به من گفته من مهریه تو رو نمی دهم.» فریده می گوید: «لباس و وسایل شخصی ام رو همیشه مادرم برام می خره، این ۵ سال یک تومن هم به من نداده، می گه خرج دانشگاه تو رو تقبل نمی کنم اگر قبول بشی من خرجت رو نمی دهم...» «هاجر می گوید: «شوهرم ۸ سال پیش خانه را ترک کرده است مادر شوهرم که از تامین اجتماعی حقوق می گیرد ماهانه ۲۰ هزار تومان یا کمتر به من می دهد و آن را خرج بچه ها می دهد... تا الان من از اون پولی ندیدم نه خرجی داده و نه پولی داده است... خرج خودم رو پدرم کمک می کند... (شوهرم می گه) نه طلاق می دهم نه مهریه ات را می دهم...».

همه ی مشارکت کنندگان این تحقیق درگیر خشونت اقتصادی شوهر خود بودند. عمده ترین این رفتارهای خشونت آمیز این است که آن ها پول توی جیبی از شوهر خود دریافت نمی کردند و در برخی موارد مهریه که حق آن ها بود به آن ها داده نمی شود.

خشونت روانی

هر نوع رفتار خشنی است که سلامت روحی و روانی فرد را با خطر مواجه نماید و مصادیق آن عبارتند از: انتقاد ناروا، اهانت و تحقیر، تمسخر، توهین، فحاشی، تهدید به ازدواج مجدد، تهدید به طلاق (18) اعمال مالکیت، قهر، سوء ظن و بدبینی، حسادت بیمارگونه، محدود کردن آزادی رفتار و حرکات (عدم آزادی در روابط اجتماعی با نزدیکان و فامیل، عدم اجازه خروج از منزل، حبس) اجبار به کارهای خلاف طبع، تهدید به بچه دزدی، تهدید به تخریب دارایی های زن و فرزندان، سوء استفاده از فرزندان جهت اطاعت همسر، متلک گوئی و اجبار به دیدن تصاویر و صحنه های خلاف عفت ... (25)

ملیحه در مورد این رفتارها این طور می گوید: «موقعی که خونه ی پدر و مادرش می ره یک هفته همون جا می مونه... من رو تک تنها می گذاره... چندین بار منو تهدید کرد که با سیم برق می زنمت... بعضی اوقات به من می گه تو با من قهبری من می روم یه زن دیگه می گیرم...».. الهام می گوید: «من رو تا دستشویی تنها نمی گذاشتند... اگه خونواده ام زنگ می زد نمی گذاشتند من حرف بزنم... اصلا هیچ کجا نمی گذاشتند برم... من زندانی بودم... (شوهرم گفت) من نمی گذارم بری... خیلی حرف و تهمت به من می زدند... من رو از خونه بیرون کرد... تا چند روزی حق نداشتم تا توی حیاط برم... و می گفت حق نداری از خونه بیرون بری... می گفت مرگ تو و دخترت دست من است... شوهرم می گفت اگه صداتو بلند کنی دست و پاهاتو می

کشی، تیراندازی، مثله کردن، زنده به گور کردن، سقط به خاطر جنسیت، اسید پاشی، آزار مادر به دلیل جنسیت جنین، خودکشی اجباری، شکنجه و قتل... (25)

مهسا می گوید: «هنوز آثار شکنجه هایی که منو داده هست، من رو زد، من رو سوزوند همیشه توی سرم می زد اونقدر منو می زد که بیهوش می شدم ۱۰ دقیقه ۱۵ دقیقه من بیهوش می شدم...». گفته های ملیحه هم نشان از خشونت های جسمانی و فیزیکی دارد: «من رو می زند... یکبار منو جلوی همه با یه چوب محکم زد طوری که ۲ هفته کمرم کبود شده بود...». سمیرا می گوید: «هنوز این طرف صورتم ورم داره و برجسته تر از طرف دیگه است از چند وقت پیشه هنوزم اثرش مونده». الهام از خشونت های شوهرش در مقابل دیگران می گوید: «من رو اونقدر زد که همسایه ها برای تماشا اومدند... آثار زدن هاش روی صورتم بود... همسایه هام به پدر و مادر شوهرم زنگ زدند که بیاید پسرتون رو ببرید دختر مردم رو کشت...». یافته های این پژوهش را مشابه با پژوهش کوکر و دیگران (۲۰۰۰) به خشونت جسمی به عنوان یکی از انواع خشونت ها علیه زنان یاد کرده اند می باشد (7).

خشونت اقتصادی

هر نوع رفتار خشنی است که از روی قصد و نیت، زن را در امور مربوط به اشتغال، اقتصاد و دارایی تحت فشار و آزار و تبعیض قرار دهد و مصادیق آن عبارتند از: عدم پرداخت نفقه، بخل، کنترل وسواس گونه مخارج منزل، دریافت اجباری حقوق زن، دریافت اجباری ارثیه زن، سوء استفاده یا سرقت اموال و دارایی همسر، ایجاد مضیقه مالی در خانواده، محرومیت های اقتصادی، عدم تأمین نیازهای ضروری همسر و فرزندان، تبعیضات و نابرابریهای اقتصادی (25). مشارکت کنندگان هم به خشونت اقتصادی که شوهران علیه آن ها اعمال می کنند اشاره می کنند و از انواع خشونت هایی است که در اغلب گفته های مشارکت کنندگان به چشم می خورد

ملیحه می گوید: «به من خرجی نمی ده... همین چادری که سرم است از پول یارانه ها خریدم... من بهش می گم من پول می خواهم برای خودم می خواهم می گه من ندارم... همین که از اون پول می خوام می رفت یک کیلو برنج و دو تا کشک می گیره... این آقا شاهد است اومده خونه ی من در یخچال رو باز کرده است هیچی توی خونه ی من نبوده است من شب ها و روزها گرسنه بودم...».

زیبا بدترین خصلت شوهرش را خساست می دانست. او می گوید: «خودم هم مریض هستم زاهدان دکتر رفتم وقتی زاهدان رفتم شوهرم یک ۵ تومنی به من نداد من یارانه های خودم و بچه ام رو ۲ ماه جمع کردم و دکتر رفتم... در این ۶ سال هیچ پولی به من نداده است و ماهی حدود ۲-۳ میلیون حقوق می گیره، پول نقد اصلا به من نمی داد... اگر مهمان خونه ی ما می اومد مرغ می خرید وقتی خودمون بودیم

ی اصلی از خانواده‌های تابع مؤثر است، دخالت‌های نایجای آنها نیز گاه به مشکلات خانوادگی دامن می زند. جوامع مردسالار به مرد قدرت، منزلت و احترام در خانواده، جامعه و سایر حوزه ها می دهد، در چنین جوامعی خانواده ی مرد در مقابل زن این قدرت، منزلت و احترام را دارد و همان طور که مردان می توانند اعمال قدرت کنند، خانواده مرد هم، به نسبت خانواده زن، از توان بیشتری برای اعمال قدرت بر زندگی پسرشان برخوردار هستند و خشونت مردان علیه زنان به خشونت خانواده شوهر علیه زن سرایت می کند.

هاجر به خشونت هایی که از سمت خانواده شوهرش است اشاره می کند و می گوید: «مادر و خانواده اش با من طرف هستند... خواهر بزرگ شوهرم در زندگی ما خیلی دخالت می کرد... خیلی طعنه و کنایه اونها رو می شنوم... مادرش و خانواده اش تهدید کردند اگر شکایت کنم جایی در این خانه ندارم». الهام می گوید: «پدر و مادر شوهرم خیلی بد جنس بودند شناسنامه و عکس های عروسی رو تا الان ندیدم... شوهرم هم هر چی پدر و مادارشون بگویند نه نمی گه... شوهرم از خودش اختیاری نداشت...» مریم مسئول خرابی زندگی اش را خواهر شوهرش می دانست چراکه دخالت خانواده ی شوهر مریم در نتیجه ی وابستگی که شوهرش به خانواده خودداشت افزایش پیدا کرده است: «حرفهای خواهرش خیلی روی شوهرم تاثیر می گذاشت». فریده از خشونت خانواده ی شوهرش علیه خود این طور می گوید: «شوهرم می گفت مادرم به من گفته یا زنت رو نگه دار یا من رو نگه دار... خانواده اش راضی به طلاق هستند... به شوهرم می گویند حق نداری یک هزار تومان به زنت بدهی... شوهرم لباس هاش خونه ی مادرش است غذا اون جا می خوره وسایل شخصیش و مدارک همه خونه ی مادرش هستند...».

در تحقیق سیلورمن (۲۰۱۰) بین دخالت خویشاوندان و اطرافیان با خشونت علیه زنان ارتباط معنادار است (6). این نتایج با تحقیق دوکی و دیگران (۲۰۱۰) که نقش خانواده گستره را محافظی در برابر خشونت علیه زنان می داند در تضاد است (9).

سیاست محتاطانه ی خانواده ی مشارکت کننده

در مقابل خشونت های خانواده ی شوهر، خانواده ی زن سیاست محتاطانه ای در پیش می گیرد. همان طور که اشاره رفت خشونت خانواده ی شوهر تا حد زیادی از مردسالاری تاثیر می پذیرد، به این معنا که قدرت و تسلطی که مردان در جوامع مردسالار دارند به خانواده ی مرد هم سرایت می کند. خانواده ی مرد به نسبت خانواده ی زن از قدرت، نفوذ و تسلط بیشتری بر زندگی فرزندان خود برخوردار هستند. از طرفی دیگر فرزند پسر در جامعه ی مردسالار ارزش محسوب می شود و این تفکر وجود دارد که زن بعد از ازدواج تحت اختیار مرد قرار می گیرد و شوهرش تصمیمی برای زندگی اش داشت خانواده ی زن نمی تواند مانع او در زندگی شود.

بندم... من از شوهرم وحشت دارم... فائزه می گوید: «به من اجازه ندادند که به خونه ی مامان و بابام برم... من رو تهدید کردند که اگه حرف بزنی تو رو می کشیم... پدرش و خودش از همون جا تا خونه رسیدیم به من فحش و ناسزا می گفتند... هر چی حرف ناشایست به من گفت هر چی چرت و پرت و فحش و ناسزا بود به من گفت...» فرزانه هم از دشنام و ناسزاهایی سخن می گوید که خشونت روانی از پیامدهای آن محسوب می شوند: «به من فحش و ناسزا می گه... من از شوهرم خیلی می ترسم من می دونم از دست شوهرم هر کاری بر می یاد...» مریم همسر دوم شوهرش بود. او می گوید: «من همیشه در یک خانه تنها ی تنها زندگی می کردم... تنبیهی که من رو می کرد این بود که به منزل نمی اومدم...»
خشونت جنسی

هر نوع رفتار جنسی خشنی است که از روی قصد و نیت جهت تهدید، سوء استفاده و صدمه جنسی انجام شود و مصادیق آن عبارتند از: تجاوز به عنف، آزار جنسی و مزاحمت و تماس بدنی، قاچاق زنان، فحشاء و روسپیگری، تجارت جنسی، بهره برداری تجاری (تهیه عکس و فیلم مستهجن) زانی با محارم، ختنه دختران، قطع رابطه جنسی، حاملگی اجباری، اجبار به رابطه جنسی غیر طبیعی، اجبار به رابطه جنسی در زمان عادت ماهانه و بیماری... (ibid).

ملیحه به روابط جنسی بدون رضایت اشاره می کند و هدف او از روایت جنسی همان طور که خود نیز اشاره می کند ترس از خدا است. او می گوید: «همیشه جنگ و دعوا است... من نه به خاطر خودم و نه به خاطر شوهرم فقط به خاطر ترس از خدا روابط زناشویی رو برقرار می کردم...» زیبا می گوید: «الان ۲ سال است بسترش رو از من جدا کرده است...» فریده می گوید: «اون کار خودش رو انجام می داد به من اجازه نمی ده به او نزدیک بشم». الهه هم به رابطه ی جنسی غیر رضایت بخش اشاره می کند. او می گوید: «رابطه ی خوبی نداشتیم، خیلی بهانه می آورد، منم برایم فرقی نمی کرد به همین خاطر جدا می خوایدم...» سهیلا می گوید: «اوایل جاشو از من جدا کرد... بعد از مدتی او در یک اتاق جدا می خوابید...»

توجیه و توضیح این جنبه از خشونت به مراتب دشوارتر از جنبه های دیگر خشونت است چون مشارکت کنندگان به دلیل در پرده بودن این مساله اشاره مختصر به آن کرده اند. تحلیل برداشتی که از این مساله می توان داشت این است که در جامعه مردسالار روابط جنسی و لذت جنسی از آن مرد دانسته شده است، هر وقت مرد بخواهد عملی می شود، برای زن و احساسات و نیازهای او جایگاهی قائل نشده اند.

خشونت خانواده شوهر

وضعیت فرهنگی و اجتماعی برخی کشورها از جمله ایران، به گونه ای است که بین خانواده ی اصلی و خانواده های تابع (پس از ازدواج فرزندان) وابستگی زیادی وجود دارد. این امر هر چند در حمایت خانواده

چند بار به خاطر بچه ام صبر کردم... من تحمل تمام شد». سارا یکی از مشارکت کنندگانی است که شوهرش بدون اطلاع او ازدواج مجدد کرده است و پس از آن، بدون دلیل و بدون اطلاع، او را طلاق داده است او می گوید: «۲ سال است که من را رها کرده است... من با بچه ۶ ساله ام تنها در یک خانه زندگی می کردم... صبر کردم... (برادرم) اجازه نمی داد که من شکایت کنم... همه به من می گفتند که صبر کن خانواده ام از من خواستند که صبر کنم شاید برگشت...» فرزانه می گوید: «وقتی بچه ی دومم به دنیا اومده بود شوهرم کریستالی شده بود... من هیچی نمی گفتم... ۱۱ سال است که من باهاتس زندگی می کنم و بدبخت بودم تحمل کردم...». فاطمه یکی دیگر از مشارکت کنندگانی است که در مورد شرایط زندگی اش می گوید: «... من نمی تونم این ها (بچه هایم) رو بگذارم و کنار برم... از اول زندگی خیری ندیدم... صبر کردم شاید خوب بشه... نمی تونم طلاق بگیرم نمی تونم از بچه هام جدا بشم...». فائزه او می گوید: «در طول این ۶ سالی که من با اون زندگی کردم خیلی من رو زجر داده... ولی من به خاطر زندگی و آبروی خودم باهاتس ساختم... من به خاطر آبرویم با اون کنار اومدم و تحمل کردم... اون میگه من اهل زندگی کردن نیستم... اگه من اهل زندگی کردن نبودم ۶ سال تحمل نمی کردم...».

گفته های مشارکت کننده ها در مورد خشونت هایی که شوهران علیه آنان اعمال می کنند و عکس العملی که آن ها در مقابل این خشونت ها از خود نشان می دهند، نشان می دهد که مشارکت کنندگان در ابتدا می ام این خشونت ها و شرایط خشونت آمیز را تحمل می کنند، این تحمل گاهی سالها عکس العمل مشارکت کنندگان است. به عبارت دیگر اولین عکس العمل اغلب مشارکت کننده ها تحمل است. برخی از مشارکت کننده ها بعد از مدتی به مطالبه ی مهریه، درخواست طلاق، خودکشی و یا قهر کردن و رفتن به خانه ی پدر و مادر خود اقدام می کند. مشارکت کننده های این پژوهش هم نشان داده اند که آن ها در مقابله با خشونت های شوهر و شرایط خشونت آمیز زندگی شان گاهی تریکی از این عکس العمل ها مثل قهر کردن و تحمل کردن و یا اقدام به خودکشی و تحمل کردن را نشان می دهند.

انزوا و کناره گیری

گاهی مشارکت کنندگان به نقطه ای می رسند که تحمل نمی کنند بلکه خود را از جریان زندگی کنار می کشند تا به شرایط خشونت آمیز پایان دهند. در بین مشارکت کنندگان این پایان دادن به شرایط خشونت آمیز زندگی مشترک و پایان دادن به خشونت های شوهر بیشتر به دو طریق صورت گرفته است. اقدام به ترک زندگی یا اقدام به ترک خانه می کنند، به این معنا برخی از مشارکت کنندگان اقدام به خودکشی می کنند و قصد ترک زندگی دارند و برخی دیگر از مشارکت کنندگان زندگی مشترک را ترک می کنند و درخواست طلاق می دهند و به

فایزه می گوید: «بابام به من گفت تو غلط کردی شوهرت است برو باهاتس... ساعت ۱۱ شب بود من به اجبار پدرم سوار ماشین شدم (با شوهرم رفتم) ... همون شب به پدرم زنگ می زنه و گفت بیا عاجزه (در زبان بلوچی گاهی به دختر عاجزه هم گفته می شود تا با این لفظ عجز و ناتوانی زنان را در جامعه برجسته کنند). تو ببر هر چی مهریه و مال هست من می دم... بابام گفت باشه شما الان خونگرم هستید بشینید، صبر کنید شما زن و شوهر هستید... خانواده ام هیچ حمایتی از من نمی کنند...» سارا از سیاست محافظه کارانه خانواده اش می گوید: «همه می گفتند که صبر کن خانواده ام از من خواستند که صبر کنم شاید برگشت... شاید شما را در کنار زن دومش نگه داره... الان خرج من و پسر کوچکم رو برادرم می ده حتی اجازه نمی داد که من شکایت کنم...». ملیحه همواره به صبر کردن و تحمل خشونت ها تشویق شده است، به امید این که شاید روزی شرایط عوض شود و زندگی آن ها تغییر کند: «چند بار پدر بزرگم پا در میانی کرد... چند بار به خاطر اون ها صبر کردم... وقتی کمرم (جای کتک های شوهرم) رو به مادر بزرگم نشون دادم گفت حرف نزن و صبر کن...». سهیلا در مورد عکس العمل خانواده اش در مقابل مشکلات زندگی می گوید: «خانواده ام به من می گفتند که صبر کن این مشکلات در هر زندگی پیش می آید...».

حمایت اغلب خانواده ها از فرزندان شان محافظه کارانه است. به این معنا که آن ها در مقابل مسائل و مشکلات زندگی فرزندان شان، آن ها را به صبر و تحمل شرایط سخت تشویق می کنند. نتایج تحقیقات توسلی و منیری فر (۲۰۰۹) و سیلورمن و دیگران (۲۰۱۰) که نقش حمایت خانواده را در کاهش خشونت علیه زنان مثبت ارزیابی می کند (6)، (34).

تحمل خشونت

یکی از عمده ترین راهبردهای زنان در برابر خشونت تحمل آن است. فرهنگ مردسالارانه به آن ها تحمل کردن را می آموزد به آن ها می آموزد که برای این که اوضاع زندگی بدتر نشود، شرایط خشونت آمیز زندگی را تحمل کنند. در یک فرهنگ مردسالارانه که برتری را به مرد می دهد تحمل خشونت جزیی از وظیفه ی زن به حساب می آید. ملیحه از نظر فرهنگی به گونه ای تربیت شده است که تحمل خشونت بهترین عکس العمل در مقابل خشونت شوهران می باشد. هر چند که تحمل خشونت عکس العمل نهایی او نیست ولی از جمله مشارکت کنندگانی است که تحمل خشونت و شرایط خشونت آمیز در زندگی او پررنگ است. او می گوید: «من ۷ سال تحمل کردم... از همون اول به من آموزش دادند که از مردها باید پیرسید (اجازه بگیرید)... چند بار به خاطر اون ها (پدر بزرگم) صبر کردم...».

نشانه‌ی قهر به خانه‌ی پدر و مادر خود می‌روند و زندگی مشترک خود را ترک می‌کنند.

ترک زندگی

در بین مشارکت‌کنندگان شکل دیگری از عکس‌العمل‌ها به چشم می‌خورد در این عکس‌العمل‌ها مشارکت‌کنندگان اقدام به خودکشی می‌کنند و با این اقدام شدت خشونت و شرایط سخت زندگی خود را اعلام می‌کنند و هدف آن‌ها ترک زندگی است. سهیلا می‌گوید: «من از بس حرف و ناسزا و فحش شنیدم تحمل تمام شد و بازوی دستم را با چاقو بریدم...». الهام دیگر مشارکت‌کننده‌ی این پژوهش است که با خوردن قرص اقدام به خودکشی می‌کند و می‌گوید: «من از رنگ شوهرم بیزار بودم... اون روز که می‌خواستم ببینمش یک بسته قرص اعصاب خورده بودم». راحله یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان است که او هم اقدام به خودکشی می‌کند و می‌گوید: «من هم یه دولیتری بنزین برداشتم و می‌خواستم خودکشی کنم بنزین‌ها رو روی خودم ریختم». ملیحه یکی از مشارکت‌کنندگان است که می‌گوید: «چند بار خواستم خودکشی کنم». اقدام به خودکشی مشارکت‌کنندگان در واقع یک نوع گوشه‌گیری و انزواطلبی مشارکت‌کنندگان از شرایط است. آن‌ها با خودکشی سعی دارند که خود را از شرایط خشونت آمیز کنار بکشند و به خشونت علیه خود پایان دهند.

جدایی و ترک خانه

علاوه بر مشارکت‌کنندگانی که، در مرحله‌ی از زندگی خود، خودکشی را به عنوان یک عکس‌العمل انتخاب می‌کنند، برخی دیگر از مشارکت‌کنندگان راهبرد ترک خانه را برمی‌گزینند و با درخواست طلاق و یا رفتن از خانه می‌خواهند از ادامه مسیر باز بایستند. الهه می‌گوید: «به هیچ صراطی مستقیم نشده... ماهم درخواست طلاق دادیم... زیبا می‌گوید: «من یک ثانیه با اون زندگی نمی‌کنم... من ۶ سال است تحمل کردم... دیگه نمی‌تونم تحمل کنم». الهام می‌گوید: «(به پدرم) گفتم من طلاق می‌خوام... دیگه هیچ راهی نداره که من برگردم... نه عواقب طلاق برام مهم است نه حرف و حدیث‌های دور و برم... من دوری دخترم رو تحمل می‌کنم...» ملیحه هم تنها راه حل زندگی خود را طلاق می‌دهد او می‌گوید: «من دیگه نمی‌تونم با اون ادامه بدهم... من اودم درخواست طلاق دارم...». او در جواب به این سوال که در چه صورت حاضر است ادامه دهد می‌گوید: «خسته شدم اصلا اصلا»

مشارکت‌کنندگان بعد از اقدامات مقاومتی از جمله تحمل شرایط، قهر کردن و رفتن به خانه‌ی پدر و مادر، مطالبه‌ی مهریه و نفقه می‌کنند. زمانی که این اقدامات موثر واقع نشد، خود را از زندگی کنار کشیده و انزوا و کناره‌گیری را انتخاب می‌کنند در این کنارگیری آن

ها با اقدام به خودکشی ترک زندگی می‌کنند و زمانی که موفق نمی‌شوند درخواست طلاق می‌دهند.

اما آن چیزی که در این جا باید مطرح شود این است که همانطور که پیش تر در بحث سایه‌ی طلاق بحث شد، اجازه‌ی طلاق در دست مرد است و این مرد است که طلاق می‌دهد و زن باید منتظر بماند تا هر زمان که مرد بخواهد او را طلاق دهد، سوال این است که مشارکت‌کنندگانی که درخواست طلاق، آخرین گام آن‌ها در فرایند عکس‌العمل آن‌ها در مقابل خشونت است، اگر شوهرشان نخواهد آنان را طلاق بدهند این زنان باید مجدداً به زندگی برگردند؟ آیا اگر دوباره به زندگی برگردد خشونت‌ها علیه آنان بیشتر می‌شود؟ و یا این که آیا تنها یک راه خودکشی برای آنان باقی می‌ماند؟ پاسخ به این سوالات نیاز مند تحقیق و تفحص بیشتر است که از حوزه‌ی این پژوهش خارج می‌باشد.

طلاق: ابزار قدرت مردان

یکی از مقوله‌هایی که هم دلیل خشونت و هم پیامد خشونت علیه زنان است شیوه‌ی اجرای طلاق است. شیوه‌ی ای که طلاق در دادگاه ایرانشهر اجرا می‌شود به این نحو است که طلاق باید به تایید داور شرعی (یک عالم دینی است که مولوی گفته می‌شود) قراربگیرد. طبق مصاحبه‌ی ای که با مسئول دفتر حمایت حقوق زنان به عمل آمد، وی بیان کرد که: «طلاق در دست مرد است و زن نمی‌تواند تا زمانی که شوهرش او را طلاق نداده است از شوهر خود طلاق بگیرد». ارتباط بین خشونت علیه زنان بلوچ و طلاق، به دو شکل در بین مشارکت‌کنندگان این پژوهش دیده شده است:

شکل اول؛ برخی از مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند که چون اجازه‌ی طلاق را به مرد داده اند هر وقت که مرد بخواهد به هر دلیلی و یا بدون دلیل می‌تواند زن خود را طلاق بدهد. برخی از این مردها زن خود را بدون دلیل و بدون حضور او طلاق داده اند، در شرایطی که زن بی‌خبر بوده است و زندگی خود را دوست داشته و تمایل به ادامه زندگی داشته است. مهسا ۲۸ ساله که به دادگاه مراجعه کرده و مطالبه مهریه داشت می‌گوید: «شوهرم بدون هیچ حرفی و بدون هیچ دلیلی گفت تو طلاقی... گفت دوست ندارم با تو زندگی کنم... من رو طلاق نمی‌داد و من رو رسوا نمی‌کرد». زهرا می‌گوید: «بی دلیل من رو طلاق داده اصلا نمی‌دونم چرا... وقتی ازش پرسیدم گفت: دیوونه شدم طلاق دادم». مریم دیگر مشارکت‌کننده‌ی این پژوهش از این شیوه‌ی طلاق به شدت انتقاد می‌کند و به گفته‌ی خودش «من این شیوه‌ی طلاق را قبول ندارم» مریم بیان کرد: «۶ ماه قبل به همه گفته که من این زن رو طلاق دادم ولی تا الانم به من نگفته... اصلا کسی به من نگفته کسی برای من پیغام نفرستاده در صورتی که من رو طلاق داده بود... من طلاق بودم ولی ۶ ماه به خونه‌ی من اومده و با من رابطه داشته است. سارا در گفته‌هایش این طور بیان می‌کند: «من زندگی ام را دوست داشتم نمی‌

نتیجه گیری

پژوهش حاضر به بررسی خشونت علیه زنان، در بین زنان بلوچ، با رویکرد امیک می پردازد. رویکرد امیک به معنای درک، تفسیر و بازنمایی پدیده مورد بررسی «از نقطه نظر افراد درگیر» است (26). داده های به دست آمده بر مبنای نظریه زمینه ای تجزیه و تحلیل شده اند و در یک مدل پارادایمی (مدل پارادایمی ۱) قرار می گیرند. این مدل برای بیان شرایط، فرایندها و پیامدهای خشونت علیه زنان بلوچ به کار گرفته می شود و یک ابزار تحلیلی است تا به وسیله آن بتوان شرایط و فرایندها را با یکدیگر ارتباط دهند (32).

براساس این مدل اعتیاد، مردسالاری و سایه طلاق عوامل علی می باشند. مردسالاری به عنوان یک عامل قوی در خشونت علیه زنان بر طلاق و سایه ی طلاق تاثیر دارد. طلاق متاثر از نظام مردسالاری است. مردان همواره اجازه ی طلاق را در دست دارد و این تام الاختیار بودن مردان در طلاق، به آن ها قدرت می دهد، این قدرت ابزاری برای خشونت علیه زنان محسوب می شود.

نگ طلاق و پدرمکانی دو عامل زمینه ای محسوب می شود. با وجود این که اجازه ی طلاق به مرد داده شده است ولی جامعه ی مردسالار، در صورتی که مردی همسر خود را طلاق بدهد ننگ و عار را برای زن می داند براساس نظریه جامعه پذیری جنسیتی، جامعه پذیری گرایش ها و هویت جنسی را در خانواده درونی می کند و آن را به فرزندان انتقال می دهد و باعث دائمی شدن سلطه ی مرد و مطیع بودن زن می شود در چنین شرایطی زنان نقش جنسیتی سنتی مطیع بودن و در مقابل مردان نقش سلطه گری مردانه را می پذیرند (20). در شرایطی که پدرمکانی تنها انتخاب برای شروع زندگی مشترک می باشد تحلیل مصاحبه ها نشان می دهد که عاملی موثر و تشدید کننده بر خشونت علیه زنان محسوب می شود.

شرایط مداخله گر به مثابه ی بستری عمل می کند که باعث تخفیف یا تشدید پدیده و یا پدیده ها می گردد. ازدواج اجباری از اموری می باشد که مشارکت کنندگان اعتقاد دارند خشونت شوهران علیه آنان را تشدید می کند. ازدواج مجدد امر دیگری است که موجب تشدید خشونت علیه زنان می شود، عدم رعایت مساوات و تبعیضی که بین همسران خود قائل می شوند، خشونت اقتصادی و روانی و در مواردی خشونت جنسی نمونه هایی از رفتارهای خشونت آمیز مردان چند همسر است. با قرار گرفتن در این بستر و تحت تاثیر شرایط علی، مداخله گر و زمینه ای، راهبردهای (کنش /کنش متقابل) خلق می شود. کنش های منتج از این شرایط انواع خشونتها ی فیزیکی یا جسمی، روانی، اقتصادی و جنسی می باشد.

نهایتاً، خشونت علیه زنان، پیامدهایی را به همراه دارد و عکس العمل هایی را در زنان بر می انگیزد، بعد از خشونت هایی که اتفاق می افتد، برخی از مشارکت کنندگان صبر می کنند، تحمل کردن اولین اقدام و اولین عکس العملی است که اغلب مشارکت کنندگان از خود نشان می دهد، نتایج تحقیقات معظمی (۲۰۰۴) مشابه این نتایج می باشد (23). کائور و دیگران (۲۰۱۰) عمده ترین عکس العمل زنان در مقابل خشونت ساکت شدن و پذیرفتن آن می دانند. نوع دیگری از عکس العمل زنان در مقابل خشونت شوهران، انزوا و کناره گیری می باشد. مشارکت

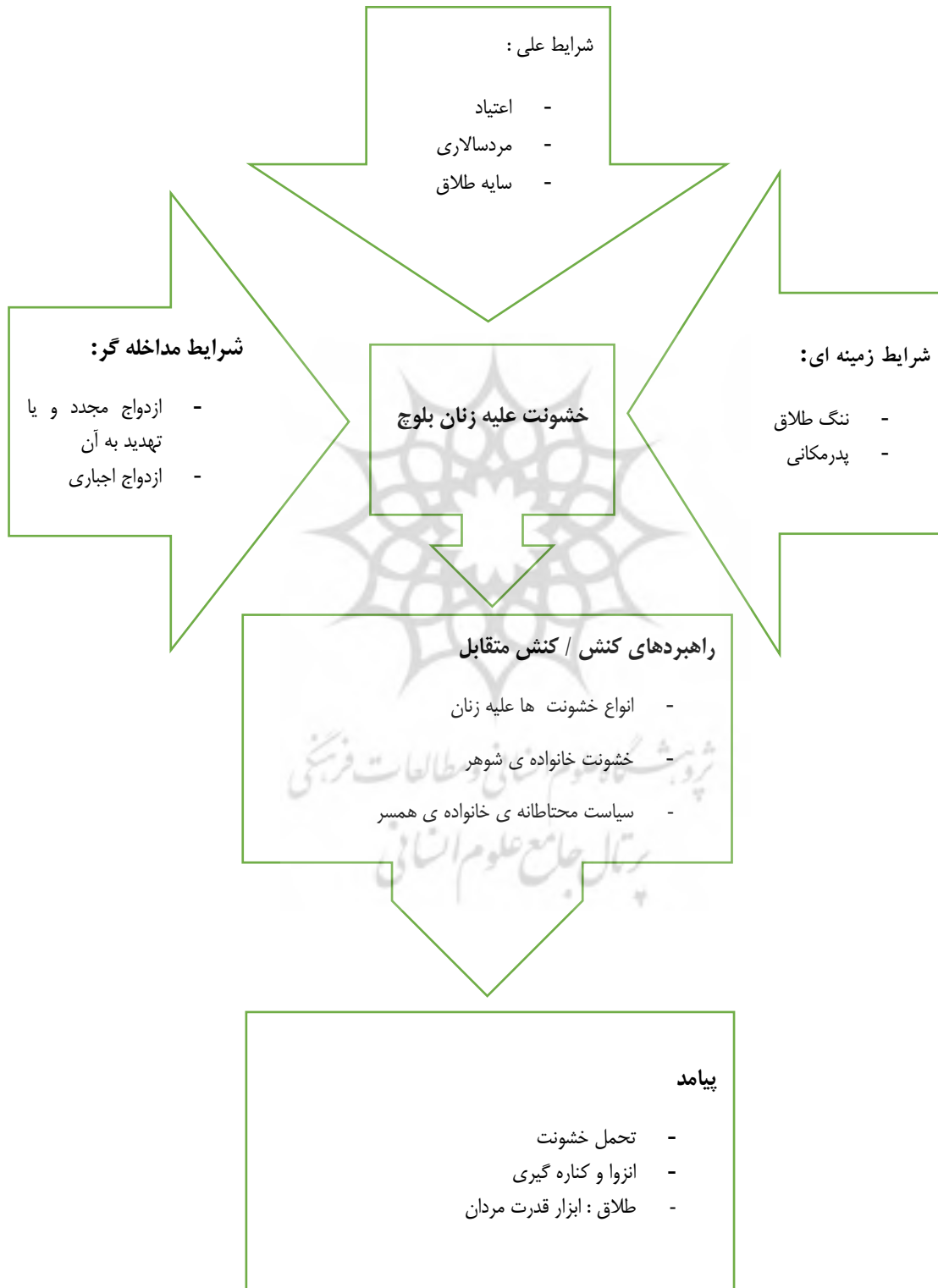
خواستیم اون منو طلاق بده من از اون یک بچه دارم ...». گاهی این طلاق اتفاق نیفتاده است اما زنان با وجود علاقه به ادامه زندگی مشترک در معرض تهدید از طرف شوهر خود قرار می گیرند. فریده ۱۹ ساله یکی از مشارکت کنندگانی است که در گفته های خود بیان کرد که: «اگر بهش می گفتم این چیز رو برای من بخر می گفت چرا بخرم من می دونم من باهات زندگی نمی کنم چرا این کار را بکنم ... خانواده اش راضی به طلاق هستند ... من راضی به طلاق نیستم من فقط آرامش می خواهم ...». شوهر از طلاق به عنوان ابزار قدرتی برای تسلط بر زن استفاده می کند و هر وقت که بخواهد می تواند او را طلاق بدهد یا به هر شیوه ای که تمایل داشته باشد اعمال قدرت و محدودیت کند. این در صورتی است که سهیلا تمایلی به طلاق ندارد شوهرش را دوست دارد و می خواهد به زندگی اش ادامه بدهد، این تمایل در شوهرش وجود ندارد و تمایل زن به تنهایی برای حفظ زندگی کافی نیست چون تصمیم به طلاق و یا حفظ زندگی را مرد می گیرد او می گوید: «من شوهرم را دوست دارم ولی شوهرم تمایلی به ادامه زندگی با من ندارد و می خواهد من را طلاق بدهد... شوهرم به من گفت اگر از این به بعد تا دم در حیاط یا خانه ی همسایه بروی طلاق طلاق هستی ...». آن طور که از گفته های مشارکت کنندگان استنباط می شود، زنان درگیر خشونت از سمت شوهر خود هستند که شوهرانشان هر زمان بخواهند، به هر دلیلی یا بدون دلیل، می توانند زن خود را طلاق بدهند. با این شرایط زنان امنیت چندانی در زندگی خود احساس نمی کنند چون هر لحظه، به هر دلیلی، مردان می توانند آنان را طلاق بدهد و یا از طرف شوهرشان مطلقه شده باشند و خودشان در جریان نباشند و یا این که تهدید به طلاق شوند که این روند منجر به خشونت هایی علیه زنان می شود. شکل دوم از شیوه ی اجرای طلاق زمانی است که زنان خواهان طلاق و جدا شدن از شوهر خود هستند ولی شوهرشان آن ها را طلاق نمی دهد. در این گروه، مشارکت کنندگان می خواهند طلاق بگیرد ولی شوهران نمی خواهند، باز هم زن مجبور می شود که به خواسته ی شوهرش تن دهد زیرا تا زمانی که شوهرش او را طلاق ندهد نمی تواند از شوهرش جدا شود. در برخی موارد شوهر راضی به طلاق می شود و اجازه ی طلاق را می دهد با این شرایط که علاوه بر این که مشارکت کنندگان از تمامی حق و حقوق (مهریه) خود می گذرند مبلغی را به شوهر خود بدهند، در این صورت است که مرد زن خود را طلاق می دهد. در مصاحبه ای که با پدر شوهر یکی از مشارکت کنندگان (الهه) انجام شد وی بیان کرد: «شرط طلاق دادن الهه این است که او یک میلیون تومان به ما بدهد» و دلیلش برای گرفتن این پول این است که «این پول هزینه ای است ما در مراسم ازدواج (الهه و شوهرش) خرج کرده ایم و چون این زن (الهه) حاضر نیست به زندگی اش ادامه بدهد باید این ضرری که به ما وارد شده است را جبران کند»

خود را علنا نشان می دهند (28)، دومین شکل از انزوای مشارکت کنندگان اقدام یا تصمیم به خودکشی است. هر چند مشارکت کنندگان این پژوهش که اقدام به خودکشی نموده اند خودکشی موفق نداشته‌اند. با اقدام به خودکشی آن‌ها علاوه بر این که عمق مساله‌ی خشونت علیه خود را بیان می‌کنند، می‌خواهند ترک زندگی کنند.

کنندگان به دو شکل انزوا و کناره‌گیری می‌کنند، یکی جدایی و ترک خانه و دیگری ترک زندگی. به خانه‌ی پدر خود می‌روند و خانه خود را ترک می‌کنند (19). در تحقیق صابریان (۲۰۰۳) ترک خانه را به عنوان مقابله ناکارآمد زنان در مقابل خشونت شوهران می‌داند. با این عمل نشان می‌دهند که عکس العمل آن‌ها جدی تر است و اعتراض

مدل پارادایمی خشونت علیه زنان بلوچ (شماره یک)

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

طراحی و ایده پردازی، روش شناسی و تحلیل داده‌ها: سمیه رئیسی
نظارت و نگارش نهایی: سمیه رئیسی و داریوش بوستانی

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abbott, P. & Wallace, C. (۲۰۰۶). *Sociology of women*. Translated by Manijeh Najm Iraqi, Tehran: Nay. (Persian)
- Abdipour, A. (2000). *Aggression in the family*. Thesis of the Department of Social Sciences, University of Isfahan.
- Banerjee, A., Ferrara, L. & Orozaco, V. (2019). Entertainment, Education, and Attitudes Toward Domestic Violence. *AEA Papers and Proceedings*, 109(0):133-37. <https://www.aeaweb.org/articles>
- Camarin, G. (2020). Exploring community narratives of violence against women among domestic violence responders in Guam- *American journal of community Psychology*, <https://onlinelibrary.wiley.com>
- Center for Women's Studies and Research (2000). *Report on the workshop on violence against women and methods of prevention and protection of its victims*, Deputy Minister of Health, Ministry of Health, Treatment and Medical Education.
- Clark, C., Silverman, J., Shahrouri, M., Eversan-rose, S. & Groce, N. (2010). The Role. *Extended Family in Women's Risk of Intimate Partner Violence in Jordan*, social science & medicine, Vol.7, Issue. pp. 144-151.
- Coker, A., L., Daige Hall, S., Robert, E. M. & Melissa J. K. (2000). Frequency and Correlate of Intimate Partner Violence by Type: Physical, Sexual, and Psychological Battering. *American Journal of Public Health*, 90 (4), 553-559. <https://www.sciencedirect.com/science/article>
- Dolatian, M., Khajal, H., Zahiroddin, A., Velaie, N. & Alavi Majd, H. (2012). Evaluation of Prevalence of Domestic Violence and its Role on Mental Health. *Pajoohandeh*; 16 (6):277-83. (Persian) <https://pajoohande.sbmu.ac.ir/browse.php>
- Douki, S. F., Nacef, A., Belhadj, A., Bouas ker, A. & Ghachem, R. (2010). Violence Against Women in Arab and Islaamic Countries, *Archives of Women Mental Health* .Vol .6, pp. 165-171 <https://link.springer.com/article/>
- Giddens, A. (۲۰۰۰). *Sociology*, translated by Manouchehr Sabouri, Tehran: Ney.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *Discovery of Grounded Theory* "Transaction Publishers, U.S.Publisher.
- Glaser, B. (2001). *The Grounded Theory Perspective: Conceptualization*

ارتباط بین همسر آزاری و افکار خودکشی در تحقیق خسروانی و خاقانی فرد (۲۰۰۴) دارای همبستگی قوی می باشد (20). آخرین عکس العمل درخواست طلاق است، نهایتاً آن دسته از مشارکت کنندگانی که در خواست طلاق می دهند باز هم با تصمیم شوهرشان برای طلاق دادن آن‌ها مواجه می شوند، و تنها زمانی که شوهرانشان آن‌ها را طلاق بزارقدرتی است که در دست مردان است. ساختار مردسالارانه جامعه، قدرت را به مرد داده است تا در هر زمان آن‌ها را چه می خواهد تصمیم بگیرد و آن‌ها را چه می خواهد زندگی خود را جهت دهد. پیشنهاد می شود کارگاههایی برای افزایش آگاهی زنان نسبت به خشونت‌های علیه آنان برگزار شود. همچنین سمن‌های حوزه‌های آسیب‌های اجتماعی و زنان به طور جدی در این موضوع ورود کنند تا در جهت افزایش آگاهی عمل کنند. همچنین برنامه‌های تلویزیونی شبکه‌های استانی در راستای کم رنگ شدن ساختارهای مردسالارانه برنامه‌های برای افزایش حضور زنان فراهم کنند. نخبگان جامعه و زنان موفق هم در جهت فرهنگ سازی برای حضور پررنگ تر زنان عمل کنند. طلاق و ازدواج رو با ثبت در دادگاه انجام شود.

- Contrasted with Description, Sociology Press.
13. Goffman, I. (2007). *Dagh Nang: Thinking of a solution for lost identity*, translated by Masoud Kianpour, Tehran: Markaz.
  14. Haqqi, s. & Paizi .A. (2010). Prevalence of Domestic Violence and associated Depression in Married Women at aCare Hospital in Karachi , *Social and Behavior Science* , Vol. 5, pp.1090-1097 <https://www.sciencedirect.com/science/article>
  15. Hosseini badenjani, S.M., Beyrami, M. &Hashemi, T. (2012). The prediction of women vulnerabil-ity (family's women's supervisor) against stress based on the ratio of social support, coping strat-egies and locus of control. *Quarterly Journal of Psychological Studies*. 8(1):117-40. (Persian). <https://www.sid.ir/en/Journal/ViewPaper>
  16. Jaoko, J.O. (2005). *Ecological Crrelates of Violence against Women*. PhD Thesis.United states: University of Texas
  17. Kabiri, A., Saadati, M. & Noaozi, V. (2018). Sociological analysis of factors affecting domestic violence against women (Case study: married women in Urmia). *Women and Society Quarterly*, 9(34), pp. 295-320. http://jzvj.miau.ac.ir/article_3155.html
  18. Kar, M. (2000). *Research on Violence against Women*, Tehran: Roshangaran.
  19. Kaur, R. & Garg, S. (2010). Domestic violence against women: A qualitative study in a rural community, *Asia-Pacific Journal of Public Health* , 22(2), pp.242-251 <https://journals.sagepub.com>
  20. Khosravi, Z. & Khaghanifard, M. (2004). Investigating the relationship between spousal abuse and suicidal ideation and harm to women in women in Tehran, *Women's Studies*, 2(6), pp. 113-99 <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx>
  21. LaBore, K.Ahmed, T., Rashid, R.U.& Ahmed, R.(2019). Prevalence and Predictors of Violence Against Women in Pakistan, *Journal of Interpersonal Violence*. <https://doi.org/10.1177/0886260518824652>
  22. Mirzaei, A., Mohammadi, F. & Faizollahi, A. (2020). Sociological study of violence against women in the family and the factors affecting it (Case study: Kermanshah). *Women and Society Quarterly*, 11(43), pp. 279-322 <https://iranjournals.nlai.ir/handle/>
  23. Moazemi, Sh. (۲۰۰۴). Protecting women from domestic violence, *Social Welfare Quarterly*, Year 3, Issue . <http://ensani.ir/fa/article>
  24. Mohammadpour, A. (2010). *Anti-logic and design methods in qualitative methodology*, Vol 1, Tehran: Sociologists (first edition).
  25. Mohebbi, S. F. (۲۰۰۱). *Women's Social Pathology: Violence against Women*, *Women's Book*, No. 14, pp. 6-19 <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx>
  26. Neuman, L. (2006/2000). *Social Research Methods: Quantitative and Qualitative Approach*, Third Edition, London: A llyn and Bacon.
  27. Patton, M. Q. (1986). *Utilization – Focused Evaluation*, Second Edition, Newbury Park, CA, sage Publication Ltd
  28. Saberian, M., Atashnafas, E. & Behnam, B. (2003). Evaluation of domestic violence in women referring to health centers in Semnan, *Scientific Journal of Semnan University of Medical Sciences*, 6(2) <https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx>
  29. Schaeffer, F. T. & Lamn, R. P. (1992). *Sociology*, New York, MC, Graw Hill.
  30. Sloane, C., Burke, J. E, Robin, C. R. (2011). *Latina Women’s Experiences with Intimate Partner Violence: A Grounded Theory Approach*, Copyright©Family Violence Prevention Fund. <https://www.semanticscholar.org/paper/Latina-Women>
  31. Sohrabzadeh, M. & Nouri, Z. (2020). Model Designing of Determining Factors Affecting Violence against Women, *women and culture*, 12(43), pp. 101-113. <http://waocp.com/journal/index.php/ajpec/article>
  32. Strauss, A. & Corbin, J. (1990 /1998). *Basic of Qualitative Research* (2nd

- Edition 1998), London: SAGE Publications
33. Taavoni, M., Ganji, M. & Gomashi, S.(2018). The Criminological Study of Violence against Women in Zahedan City, Research Journal of Women, Institute of Humanities and Cultural Studies, Year 9, Issue 3. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx>
  34. Tavassoli, A. & Monirifar, S. (2009). Sociological study of the effect of socio-economic status on violence against women during marital life, Family Research Quarterly, 5(20), pp. 441-454. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx>
  35. World Health Organization (WHO) (2008/2019). Violence against Women. Fact Sheet, no. 239. World Organization, Geneva, Switzerland. Retrieved 15 August 2008, <http://who.int/factsheets/>
  36. Zahravi,(2000). Violence against women in Sistan and Baluchestan province (research in 5 provinces and south of Tehran), National Observer: Center for Presidential Women's Participation
  37. Zamani Moghadam, M. & Hassanvandi, S. (2018). A Qualitative Study of Domestic Violence Against Housewives in Khorramabad, Quarterly Journal of Women and Society, Year 10, Issue 3, pp. 145-170 <http://jzvj.miau.ac.ir/m/article>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی